

2. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова та ін. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 328 с .
3. Пассов Е.И. Программа-концепция коммуникативного иноязычного образования. Москва: Просвещение, 2000. 174 с.
4. Старков А.П. Обучение английскому языку в средней школе. Москва: Просвещение, 1978. 222 с.
5. Гурвич П.Б., Кудряшов Ю.А. Лексические умения, обуславливающие говорение на иностранном языке, и основные линии их развития. *Общая методика обучения иностранным языкам: хрестоматия* / сост. А.А. Леонтьев. Москва: Русский язык, 1991. 360 с.
6. Гурвич П.Б. О четырех общеметодических принципах организации обучения иностранным языкам. *Иностранные языки в школе*. 2003. №6. С. 32–37; *Иностранные языки в школе*. 2004. №1. С. 24–28.
7. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению: Пособие для учителей иностранных языков. Москва: Просвещение, 1985. 208 с.

Волошина Валентина,

викладач

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

СИСТЕМНО - КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ СПІЛКУАННЮ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

У статті розглянуто системно - комунікативний підхід при навчанні іноземній мові як поєднання двох основоположних ідей навчання іноземним мовам - лінгвістичної та дидактичної. Його концептуальне положення

ґрунтується на принципах особистісно-орієнтованого навчання. Реалізація системно - комунікативного підходу на заняттях з англійської мови означає, що формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь відбувається завдяки здійсненню студентом іншомовної мовленнєвої діяльності. Це веде до оволодіння фонетичними, лексичними та граматичними засобами спілкування та спрямоване на їх практичне застосування у процесі комунікації.

Ключові слова: *репродуктивний характер навчання, пізнавальна діяльність, запит інформації, обмін думками.*

The author considers system - communicative approach to teaching foreign language as a combination of two main ideas - linguistic and didactic. Its concepts are based on the principles of person - centered teaching. Implementation of system - communicative approach in classes means that forming of speech skills is done thanks to student's foreign speech activity. In this way he learns phonetics, lexis and grammar. It's aimed at practical usage in the process of communication.

Key words: *reproductive character of learning, recognition activity, information request, thoughts exchange.*

Організація навчально-виховного процесу з іноземних мов на сучасному етапі передбачає вдосконалення іншомовної комунікативної компетенції в різних видах мовленнєвої діяльності. Потреба вдосконалення знань з іноземної мови постійно зростає, тому що створюються численні спільні підприємства, виникає потреба у безпосередніх контактах із зарубіжними партнерами, перспектива професійного зросту за умови володіння іноземною мовою. Соціальні та економічні зміни, що розпочалися і продовжуються в Україні, сприяли зростанню значущості стимулювання творчості й ініціативи студента, що вимагає застосування в ній нових прогресивних концепцій, сучасних освітніх технологій та науково-методичних досягнень у системі освіти. Вивчення будь-якої мови взагалі створює умови для вільного спілкування, відкриває доступ до людського досвіду та нових інформаційних технологій.

Викладач перестає бути головним джерелом інформації та головним арбітром в оцінці знань студентів. Згідно з положеннями комунікативно-орієнтованого викладання основна роль викладача – створення необхідних умов для розкриття особистого потенціалу кожного студента, що вимагає від викладача значних зусиль у плані добору відповідної додаткової літератури, створення банку аудіо- та відеоматеріалів, бути помічником та координатором у процесі навчання.

Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття) визначає стратегічну мету розвитку системи виховання молоді України: забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та духовного потенціалу як найвищої цінності нації. Тому на цей час постає проблема спробувати домогтися оновлення змісту професійної підготовки фахівців, які у контексті вимог сучасного соціального буття забезпечують включення підростаючого покоління у соціокультурну діяльність, актуалізують духовні сили молоді. Прийоми системно-комунікативної методики допомагають вирішити цю проблему.

У практиці вищої школи мають місце протиріччя між творчою природою пізнавальної діяльності й репродуктивним характером навчання, зростання обсягу навчальної інформації, яка підлягає засвоєнню, складностями професійної функції сучасного педагога і недостатньо розвиненою здатністю майбутніх викладачів до творчого виконання.

Розв’язання виникаючих протиріч передбачає пошук нових підходів до організації навчання у вищій школі. Тому проблема побудови навчального процесу на принципах системно-комунікативного підходу дуже актуальна. Термін “підхід” означає загальну вихідну концептуальних позицію, яка є вирішальною у розгляді і визначанні інших підпорядкованих концептуальних положень. Іншими словами, термін “підхід” означає стратегію навчання.

Термін “система” – це взаємозв’язок. Тому ми можемо зробити висновок, що системно-комунікативного підхід при навчанні іноземній мові – це поєднання двох основоположних ідей навчання іноземним мовам –

лінгвістичної та дидактичної. Його концептуальне положення ґрунтується на принципах особистісно орієнтованого навчання [2, с. 7-8].

Реалізація системно-комунікативного підходу на заняттях з англійської мови означає, що формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь відбувається завдяки здійсненню студентом іншомовної мовленнєвої діяльності. Це означає, що оволодіння фонетичними, лексичними та граматичними засобами спілкування спрямоване на їх практичне застосування у процесі комунікації [3, с. 94].

Дослідженнями вчених – філософів, педагогів та психологів доведено, що в комплексі взаємопов'язаних факторів, які детермінують ефективність усіх підструктур професійної діяльності педагога, виступає комунікативна компетенція спеціаліста, головною складовою якої є комунікативне уміння.

У психологічній науці існує два аспекти застосування поняття “уміння” – операційний і діяльнісний. Перший пов'язує з умінням виконувати дії, операції (А.Ц. Пуні, П.О. Рудик), другий – діяльнісний підхід до визначення цього поняття ґрунтується на можливості виконання певної діяльності (О.І. Бойко, П.О Рудик). Іншими словами, уміння – це здатність виконувати складні дії на основі знань, навичок та практичного досвіду. Комунікативне уміння – це уміння контактувати з людьми, вміти слухати, виразно, доступно та переконливо викладати власні думки та погляди у спілкуванні [2, с. 7].

Комунікативні уміння здатні виражати спрямованість дії суб'єкта не на об'єкт, а на інші суб'єкти, утворюючи соціально-психологічну основу взаємодії. Комунікативні уміння допомагають студентам вільно спілкуватись, швидше увійти у професійну діяльність. Проблема оволодіння комунікативним уміннями останнім часом займає одне з провідних місць у роботах таких науковців, як Б.Ф. Ломова, О.В. Мудрика та інших.

Доцільно розглянути загальні принципи системно-комунікативного методу:

- Принцип комунікативності (формування практичних навичок на базі мовленнєвої комунікації).

- Принцип послідовного навчання видам мовленнєвої діяльності від усного до писемного мовлення (читання, письмо, аудіювання, говоріння).

- Інтуїтивне навчання граматиці без усвідомлення правил видозмінювання граматичних структур.

- Принцип ситуативності, що передбачає презентацію іншомовного матеріалу у навчально-рольовому матеріалі.

- Функціональний принцип – вивчення граматики на основі моделі.

- Принцип виключення рідної мови при іншомовному перекладі.

- Принцип використання письма як засобі навчання (активізує діяльність аналізуючої системи).

- Принцип реальності – розвиток умінь на прикладах мовлення аутентичних текстів.

Проблема побудови навчального процесу на принципах діалогічного спілкування, співтворчості та співпраці на заняттях англійської мови дуже актуальна. З погляду системно-комунікативного підходу при навчанні діалогічному мовленню головним є міцна сформованість лексико-граматичних навичок.

Діалог виступає як спосіб взаємодії викладача та студента, студентів зі студентами. У діалогах кожен з учасників по черзі виступає як слухач і як мовець.

При вивченні англійської мови діалогічне мовлення виконує чотири комунікативні функції, а саме:

- Запиту інформації – повідомлення інформації.

- Пропозиції (які надаються в різних формах) – прийняття чи неприйняття запропонованої інформації.

- Обміну думками, враженнями, судженнями.

- Взаємопереконання та обґрунтування своєї точки зору.

Кожна з функцій діалогу має свої особливі мовні засоби і є домінантною у відповідному типі діалогу. Діалогічне мовлення можна поділити на декілька типів:

- Однобічний діалог із запитом однієї інформації (запитання – відповідь – запитання – відповідь).
- Двобічний діалог із запитом однієї інформації (запитання – відповідь – запитання – відповідь – запитання).
- Двобічний діалог із запитом декількох інформацій (запитання – відповідь, відповідь... запитання – відповідь, відповідь... запитання).
- Діалог без запиту конкретної інформації (діалог-переконання, діалог-суперечка).
- Діалог-бесіда.

Навчання діалогічному мовленню відбувається на основі ситуацій:

- Навчальної ситуації.
- Ситуації, які сприяють невідготовленому мовленню.

Кожна репліка діалогу, що відбувається при особистому контакті викладача і студента зокрема та мовця і слухача взагалі, має безпосередній зв'язок з конкретними обставинами, які потребують використання різних мовних одиниць для виконання різних функцій: запитування про щось – одержання інформації, спонукання до дії – висловлення згоди чи незгоди тощо. Обов'язкова адресованість реплік передбачає встановлення і підтримання певного мовного контакту між співбесідниками, без якого не може бути процесу спілкування.

1. В основі вироблення навичок та вмінь діалогічного спілкування студентів має бути робота не над окремими репліками-висловленнями, а над її структурно-семантичним, ситуативно-зумовленим поєднанням. Серед різних за своєю спрямованістю в діалогічному мовленні типів з найпоширеніших є тип комунікації, основу якого становить понукання до дії та відповідна реакція на нього. Реакція на спонукання виявляється у своєрідному висловленні-відповіді, яке разом із самим спонуканням становить єдиний комплекс (спонукання-відповідь), об'єднаний тематично як мінімальний смисловий блок. Такий тип комунікації має місце, коли один студент ставить вимогу, радить, пропонує тощо, а другий студент у відповіді певним чином реагує на ці види спонукань.

2. Не менш головним при навчанні діалогічному мовленню є те, що на першому етапі діалогічного мовлення студенти записують свої репліки, а потім відтворюють їх.

Використання комунікативних ігор також набуває особливої значущості при вивченні англійської мови. Прийоми комунікативної методики використовуються в комунікативних іграх, в процесі яких студенти вирішують комунікативні задачі за допомогою іноземної мови, що вивчається. Тому головне призначення комунікативних ігор – організація іншомовного спілкування при розв'язуванні комунікативної задачі чи проблеми.

Комунікативні ігри мають високий рівень наочності та дають можливість активізувати іншомовний матеріал, що вивчається, у мовних ситуаціях, які імітують процес спілкування. У методичному плані комунікативні ігри являють собою навчальне завдання, яке включає мовну, комунікативну та діяльнісну задачі.

Рішення мовної задачі передбачає формування та вдосконалення навичок мовлення в процесі цілеспрямованого використання заданого мовного матеріалу у мовленнєвій діяльності. Комунікативна задача полягає в обміні інформацією між учасниками гри в процесі сумісної мовленнєвої діяльності [1, с. 64].

Тому дидактичні умови, дія яких ефективна лише в їх єдності, взаємозв'язку і тісній взаємодії, забезпечують позитивний результат при використанні системно – комунікативного підходу при навчанні іноземній мові.

---

1. Зимняя И. А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. /Москва: Просвещение, 1978. 270 с.

2. Капська А.Й. Гра як активний метод навчання у студентів майстерності слова// Рідна школа. 1991. № 10. С. 71-73.

3. Мартинова Р. Ю. Системно – комунікативний метод навчання іноземних мов // Педагогіка та психологія. 2000. № 2. С. 7 – 10

4. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ: Ленвіт, 1999. 311 с.
5. Пасов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. Москва: Просвещение, 1991. 311с.
6. Asher James J. Learning another language through actions. California: Sky Oaks Production, Los Gatos. 1986. 218 с.

Гдакович Мар'яна,
доцент кафедри
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

МОВА МІСТ В УКРАЇНІ – ЯК СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ МАРКЕР МОВИ ВЛАДИ

У статті проаналізовано взаємозв'язок мови і влади, зроблено спробу розкрити сутність феномена мови міста як соціолінгвістичного маркера. Висвітлюється проблема мовної політики, також з'ясовано значення міст у соціолінгвістичних процесах та у формуванні українськомовного середовища.

Ключові слова: *соціокультурні маркери, соціокультурні процеси, мовна політика, місто, українська мова.*

The peculiarities of the relationship between language and power are analyzed in the article. The article attempts to reveal the essence of the phenomenon of the language of the city as a sociolinguistic marker. The issue of language policy is covered, as well as the importance of cities in sociolinguistic processes and in the shaping of the Ukrainian-speaking environment.

Keywords: *sociolinguistic markers, sociocultural processes, language policy, city, Ukrainian language.*